

Kulturdepartementet/ Ku 2021/01812

Remissvar angående delbetänkande ”Rätt mottagare Demokrativillkor och integritet” (SOU 2021:66)

Folkets Hus och Parker är en riksorganisation med 520 medlemsföreningar i hela landet som utgör viktiga mötesplatser för föreningsliv, offentliga och privata aktörer. Medlemsföreningarna bedriver publika kulturverksamheter inom scenkonst, konserter, konstutställningar och biografverksamhet.

Våra medlemmar har också ett särskilt demokratiskt uppdrag när det gäller mötesfriheten, genom upplåtande av allmänna samlingslokaler. Dessa lokaler utgör i sig en demokratisk infrastruktur, för olika former av möten och andra aktiviteter inom det samlade civilsamhället runt om i hela landet.

Verksamhet inom Folkets Hus och Parker utgår från principen om allas lika värde, vilket bland annat tagit sig uttryck i ett aktivt ställningstagande i form av en lokaluthyringspolicy.

Sammanfattande synpunkter

Den frihet och bredd av åsikter som idag finns representerade inom civilsamhället, är en grundsten i en hållbar demokrati och en styrka som måste försvaras. En utbyggd statlig kontrollapparat är vare sig till gagn för civilsamhället eller demokratin.

Folkets Hus och Parker anser därför att det är mycket viktigt att hitta en rimlig balansgång, mellan viljan att kontrollera offentliga medel, i förhållande till civilsamhällets autonomi, individers integritet och rätten att organisera sig.

Folkets Hus och Parker vill därför sammantaget mana till försiktighet och understryka vikten av att med förnuft ha med de två perspektiven laglighet och lämplighet, i den fortsatta beredningen av utformning av kontrollfunktioner i förhållande till civilsamhället.

Demokrativillkor i förhållande till uppdraget att tillhandahålla allmänna samlingslokaler

Folkets Hus och Parkers beskrev i sitt tidigare remissvar angående SOU 2019:35 ”Demokrativillkor för bidrag till civilsamhället”, den särskilda situation som gäller för allmänna samlingslokaler, angående tillämpning av demokrativillkor för verksamheten, i förhållande till rätt att uppbära bidrag.

Ett statligt bidrag till allmänna samlingslokaler fördelas av Boverkets med stöd av förordningen (2016:1367) om statsbidrag till allmänna samlingslokaler. Syftet med bidraget är bland annat att tillgodose föreningslivets behov av lokaler för sin verksamhet och att förverkliga centrala demokratiska mål i samhället.

2(3)

För att få bidrag måste samlingslokalorganisationen uppfylla förordningens demokrativillkor, det vill säga i sin verksamhet respektera demokratin idéer, inklusive principerna om jämställdhet och förbud mot diskriminering. Men den nuvarande definitionen av allmän samlingslokal saknar i sin tur ett tydligt demokrativillkor. Det kan uppfattas som att definitionen av en allmän samlingslokal, innebär att den måste kunna nyttjas opartiskt av alla på orten, oavsett hyrestagarens värdegrund.

Flera av våra medlemmar har utifrån det argumentet också nekats kommunalt bidrag, då de antagit Folkets Hus och Parkers lokaluthyrningspolicy. Mot bakgrund av ovanstående ansåg Folkets Hus och Parkers i sitt förra remissvar att de vore bra med ett förtydligande när det gäller definitionen av en allmän samlingslokal ur ett demokratiskt perspektiv, för att undvika en fortsatt osäkerhet i bidragsgivningen.

Vikten av ett självständigt civilsamhälle, för en levande demokrati

När det gäller de mer principiella frågorna som lyfts i det aktuella delbetänkandet om integritet och kontroll, delar Folkets Hus och Parker de synpunkter som fördes fram från samtliga ideella organisationer och den samlade folkbildningen i samband med det särskilda sakråd som kulturdepartementet arrangerade som en del av remissförfarandet. Samstämmigheten är här väldigt tydlig när det gäller vikten av att kontrollen av demokrativillkoren inte blir så omfattande att den riskerar att motverka en levande demokrati.

Ett självständigt föreningsliv måste tillåtas att ifrågasätta och utmana, utifrån den grundläggande rätten till yttrandefrihet. För att framgångsrikt värna demokratin och inkludera fler medborgare i ett aktivt samhällsbygge, måste våra medlemsföreningar inom folketshus- och parkrörelsen också möta de människor som av olika anledningar känner sig marginaliserade i dagens samhälle. Vi, liksom folkbildningen och övriga organisationer inom civilsamhället, måste våga gå i dialog och kunna ta debatt om grundläggande värderingar.

Därför är det extra viktigt att inte skapa en kontrollapparat som leder till att det etablerade civilsamhället drar sig undan de svåra, men för demokratin så avgörande samtalen.

Laglighet innebär inte alltid lämplighet

Även kontrollåtgärder som inte är grundlagsstridiga kan innebära ett betydande inskränkande av civilsamhällets autonomi och därmed vara mycket olämpliga. Allmänhetens intresse av insyn i statligt finansierad verksamhet måste ställas mot varje enskild deltagares rätt till skydd för sin personliga integritet.

Initialt goda intentioner att begränsa granskningen till enskilda individer som är misstänkta för brott eller oegentligheter kan snabbt förändras till en bredare kontroll av medlemmar och deltagare som på lösa grunder misstänkliggörs och därför fråntas möjligheten att få bidrag för sin föreningsverksamhet.

Vi har under de senaste åren sett oroande tendenser på att frågor om demokrativillkor börjat användas för att stoppa bidrag till föreningar på väldigt lösa grunder. Det är av yttersta vikt att konsekvenserna av tillämpningen av demokrativillkoren inte blir att civilsamhällets demokratifrämjande arbete hämmas på grund av rädsla för att förlora ekonomiskt bidrag.

Kontrollsystemet riskerar också att få oproportionerliga konsekvenser om en paraplyorganisation exkluderas från statsbidrag på grund av agerandet av en enskild företrädare i en lokalförening.

3(3)

Risk för ökad byråkrati, mer administration och ökade kostnader för civilsamhället

Vid sidan av de demokratiska riskerna med en ökad kontroll av medlemmar och deltagare inom civilsamhällets organisationer, delar Folkets Hus och Parker också det som först fram på bred front från många andra när det gäller risk för ökad byråkrati, administrativt arbete och merkostnader för det ideella föreningslivet. Detta har beskrivit väl av andra remissinstanser och Folkets Hus och Parker instämmer i det som förts fram från bland annat LSU, Forum och Studieförbunden.

När det gäller myndigheters kontroll av medlemmar i föreningslivet, är det en särskilt komplicerad fråga. Folkets Hus och Parker ställer sig principiellt positiv till förslaget att uppgifter om medlemmar som anges i en ansökan om stöd, ska granskas av en revisor och inte en offentlig myndighet.

När det gäller revisorer vill dock Folkets Hus och Parker särskilt lyfta fram att krav på revisorsgranskningar kommer innebära betydande merkostnader för civilsamhället, vilka också måste kompenseras för att inte leda till en urholkning av det faktiska bidraget till civilsamhällets verksamhet. Det finns också en rad andra problem, bland annat svårigheten att få revisorer att överhuvudtaget ta på sig ett sådant uppdrag, vilka inte heller ska underskattas.

Folkets Hus och Parker delar också uppfattningen att det är viktigt att säkerställa dataskyddsförordningens krav i det fortsatta arbetet. Mot bakgrund av det oklara rättsläget är Folkets Hus och Parker positiv till utredningens förslag när det gäller ny lag om behandling av personuppgifter, liksom den föreslagna förändringar i sekretesslagstiftningen.

För Riksorganisationen Folkets Hus och Parker

Calle Nathanson
vd